

Sygn. akt V CSKP 49/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lipca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mariusz Łodko (przewodniczący)
SSN Marcin Łochowski (sprawozdawca)
SSN Tomasz Szanciło

Protokolant Sara Sawczenko

w sprawie z powództwa S. C., E. G.-D. i M. D.
przeciwko [...] Bank [...] S.A. z siedzibą w W.
o zapłatę ewentualnie ukształtowanie stosunku prawnego,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 27 lipca 2021 r.,
skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 4 grudnia 2018 r., sygn. akt I ACa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację
powodów i rozstrzygającej o kosztach postępowania
apelacyjnego i przekazuje sprawę w tej części Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 4 grudnia 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelacje obu stron od wyroku Sądu Okręgowego w W. z 14 lutego 2018 r., którym Sąd ten zasądził od pozwanego Bank (...) S.A w W. na rzecz powoda S. C. kwotę 13 326,33 zł z odsetkami ustawowymi od 4 lipca 2016 r. do dnia zapłaty oraz na rzecz powodów E. G.-D. i M. D. łącznie kwotę 3020,08 zł z odsetkami ustawowymi od 4 lipca 2016 r. do dnia zapłaty, oddalając dalej idące powództwo oraz orzekając o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

S. C. zawarł 20 marca 2007 r. ze stroną pozwaną umowę kredytu nr (...) na kwotę 286 590 franków szwajcarskich (CHF) na okres 300 miesięcy. Kwota kredytu miała być wypłacona w transzach. Kredyt miał być spłacany w równych ratach. Kredyt został udzielony na zakup lokalu mieszkalnego, spłatę kredytu hipotecznego w innym banku oraz finansowanie kosztów transakcji. W myśl § 2 ust. 2 umowy, kredyt mógł być wypłacony w walucie kredytu, tj. CHF, w złotych lub w innej walucie. W przypadku wypłaty kredytu w innej walucie niż waluta kredytu zgodnie z umową bank miał zastosować kurs kupna CHF, opublikowany w „Tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych Bank (...) S.A.”, obowiązujący w banku w dniu wypłaty kwoty kredytu lub jego transzy. Zgodnie z § 6 ust. 1 umowy spłata kredytu miała następować przez obciążanie na rzecz banku rachunku bankowego kredytobiorcy kwotą w złotych, stanowiącą równowartość bieżącej raty w CHF obliczonej przy zastosowaniu kursu sprzedaży CHF, opublikowanego w „Tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych Bank (...) S.A.”, obowiązującego w banku na dwa dni robocze przed terminem każdej spłaty kwoty kredytu. Za zgodą banku kredytobiorca mógł dokonywać spłaty kredytu także w inny sposób, w tym mógł dokonać spłaty również w CHF lub innej walucie obcej. W § 7 umowy kredytu ustalono, że kredytobiorca może po dokonaniu wypłaty kredytu złożyć wniosek o dokonanie zmiany waluty kredytu udzielonego w CHF na walutę oferowaną w banku dla kredytów

mieszkaniowych. Strony 16 marca 2009 r. zawarły aneks nr 1 do umowy kredytu, w którym datę spłaty kredytu określono na 5 kwietnia 2032 r. Oddanie przez bank kwoty 286 590 CHF do dyspozycji S. C. nastąpiło przez przelanie kwoty kredytu na rachunek kredytu prowadzony w walucie kredytu, tj. frankach szwajcarskich. S. C. 20 marca 2007 r. złożył stronie pozwanej zlecenia wypłaty kredytu, wskazując kwoty do wypłaty w złotych. Strona pozwana dokonała wypłaty zgodnie ze zleceniem, przeliczając każdą z transz na złotówki według kursu kupna CHF opublikowanego w „Tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych Bank (...) S.A.”, obowiązującego w banku w dniu wypłaty transz.

Natomiast powodowie E. G.-D. i M. D. zawarli 11 grudnia 2008 r. z Bank (...) S.A. umowę kredytu nr (...) na kwotę 168 980 CHF na okres do 4 stycznia 2039 r. Kwota kredytu miała być wypłacona w transzach, oprocentowanie zostało ustalone jako zmienne. Kredyt miał być spłacany w równych ratach. Kredyt został udzielony na budowę domu. W pkt II.2.3.1. umowy wskazano, że spłata kredytu miała następować przez obciążanie na rzecz banku rachunku bankowego kredytobiorców kwotą w złotych, stanowiącą równowartość bieżącej raty w CHF obliczonej przy zastosowaniu kursu sprzedaży CHF na podstawie tabeli kursów, obowiązującego w banku na dwa dni robocze przed datą wymagalności. Za zgodą banku kredytobiorca mógł dokonywać spłaty kredytu także w inny sposób, w tym dokonać spłaty również w CHF lub innej walucie obcej. W pkt 2.2 umowy kredytu zatytułowanym „Zmiana waluty kredytu” wskazano, że kredytobiorca w każdym czasie może złożyć wniosek o zmianę waluty kredytu na walutę, w której bank oferuje danego rodzaju kredyty. W pkt II.6.2 umowy powodowie oświadczyli, iż są świadomi dodatkowego ryzyka, jakie ponoszą w związku z zaciąganiem kredytu w walucie obcej (ryzyko kursowe) oraz, iż w przypadku niekorzystnej zmiany kursu waluty, w jakiej został udzielony kredyt zarówno kwota w złotych stanowiąca równowartość kwoty kredytu w walucie kredytu, jak i kwota w złotych stanowiąca równowartość raty kredytu w walucie ulegnie zwiększeniu. Strony 6 października 2009 r. sporządziły aneks nr 1 do umowy kredytu dotyczący wypłaty kredytu w transzach. Powodowie E. G.-D. i M. D. zlecili stronie pozwanej wypłatę kredytu na swój rachunek bankowy prowadzony w złotych, wskazując kwoty do wypłaty w złotych.

Powodowie odpowiednio: 15 listopada 2011 r. - S. C., a następnie 21 listopada 2011 r. E. G.-D. i M. D. zawarli ze stroną pozwaną porozumienie dotyczące przystąpienia do Programu Promocyjnego „D.”, zgodnie z którym bank obniżył wysokość spreadu walutowego wyrażonego w procentach dla waluty CHF do poziomu 2,5%. W porozumieniu wskazano także, że w ramach promocji równowartość w złotych spłacanej przez kredytobiorcę kwoty kredytu ustala się według kursu sprzedaży waluty obcej, obowiązującego w banku, z dnia wymagalności każdej należności banku. Wskazano, że kursy wymiany walut w Tabeli Kursów ustalane są przez bank w każdy dzień roboczy w oparciu o średni kurs z rynku walutowego (FOREX) ustalany najpóźniej do godziny 9.30 czasu obowiązującego w Polsce. W porozumieniu wskazano szczegółowy sposób ustalania wysokości kursu. W obu przypadkach porozumienie weszło w życie od 1 grudnia 2011 r. Powodowie nie ubiegali się o zgodę banku na spłatę kredytu w CHF. Do chwili obecnej spłacają kredyty. Do 30 czerwca 2017 r. S. C. zapłacił stronie pozwanej tytułem rat kredytu kwotę 432 607,74 zł. Do 30 czerwca 2017 r. powodowie E. S. i M. D. zapłacili stronie pozwanej tytułem rat kredytu kwotę 191 119,77 zł. Powodowie złożyli reklamacje dotyczącą zastosowania przez bank niedozwolonych klauzul umownych, a następnie S. C. wniósł o zwrot kwoty 1950,55 CHF uiszczonej tytułem składki na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego oraz wezwał stronę pozwaną do zapłaty kwoty 408 873,74 zł, zaś E. G.-D. i M. D. wezwali stronę pozwaną do zapłaty kwoty 185 575 zł.

Sąd Apelacyjny, co do zasady, podzielił ustalenia i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji. Wskazał, że powodowie zostali poinformowani przez bank o konieczności ponoszenia ryzyka oprocentowania kredytu zmienną stopą procentową. Przyjął, że powodowie są osobami o wyższym wykształceniu i nie sposób uznać, że w chwili podpisania umowy nie byli świadomi ryzyka kursowego oraz okoliczności, że zaciągany przez nich kredyt jest kredytem walutowym. Zauważył również, że do czasu wystąpienia z powództwem w rozpoznawanej sprawie powodowie nie kwestionowali walutowego charakteru kredytu. W ocenie Sądu Apelacyjnego, spłata kredytu w złotych nie pozbawia go walutowego charakteru. Ponadto, zdaniem tego Sądu, nie ma jakichkolwiek przesłanek do uznania, że oświadczenie woli stron umowy kredytu walutowego było złożone dla

pozoru, a rzeczywistym zamiarem stron było zawarcie umów kredytu złotowego. Takie ukształtowanie umów kredytowych nie narusza zasady walutowości. Podpisując umowę, powodowie zgodzili się na procedurę operacji wymiany CHF na złotówki, mieli też możliwość przewalutowania kredytu na CHF, z czego nie skorzystali. Nadto, w ocenie Sądu drugiej instancji, istotne jest, że powodowie zawarli z pozwanym porozumienie dotyczące przystąpienia do Programu Promocyjnego „D.”, modyfikujące treść umowy kredytu w zakresie spreadu. Sąd Apelacyjny za prawidłowe uznał stanowisko Sądu pierwszej instancji, że spełnione przez powodów świadczenie na rzecz banku z tytułu umowy kredytu nie miało charakteru świadczenia nienależnego. Sąd drugiej instancji nie podzielił też stanowiska powodów, że umowa, będąc umową niewalutową, nie określała kwoty kredytu, a zatem jej przedmiotowo istotnego postanowienia, co miałyby prowadzić do jej nieważności. Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutów powodów, że klauzula spreadowa, uznana przez Sąd pierwszej instancji za abuzywną, miałaby skutkować nieważnością całej umowy kredytu. Wskazał, że nie odnosi się ona do elementów przedmiotowo istotnych umowy kredytu bankowego, a spread walutowy nie jest głównym świadczeniem stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Abuzywność poszczególnych postanowień umownych może jedynie skutkować brakiem związania stron tym postanowieniem. Podzielając ocenę Sądu pierwszej instancji odnośnie do abuzywności klauzuli spreadowej, Sąd Apelacyjny uznał, że wobec zawarcia przez strony porozumienia „D.”, w którym doprecyzowano zasady i terminy ustalania kursu wymiany walut w sposób wymagany przez art. 69 ust. 2 pkt 4a ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1896 ze zm., dalej: pr.bank.) i które obowiązywały od 1 grudnia 2011 r., odpadła cecha dowolności tego postanowienia umownego. Umowy powodów mogły być zatem obiektywnie utrzymane. Sąd Apelacyjny podzielił przy tym stanowisko Sądu Okręgowego, że w tej sytuacji przepisem dyspozytywnym, według którego można ukształtować zobowiązania stron w miejsce niedozwolonej klauzuli umownej, może być - od 24 stycznia 2009 r. - przepis art. 358 § 2 k.c., zaś do okresu wcześniejszego, zastosowanie znaleźć miał przepis art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 160 ze zm., dalej: pr.weksl.). Pobrane przez bank - na podstawie abuzywnych postanowień

umownych - kwoty spreadu były świadczeniem nienależnym i podlegały zwrotowi. Odnosząc się jedynie na marginesie do żądań ewentualnych powodów, Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że w okolicznościach rozpoznawanej sprawy nie spełniły się przesłanki do zastosowania art. 357¹ k.c., bowiem kredytobiorca ponosi ryzyko zmiany wysokości raty w zależności od wartości kursowej waluty kredytu w stosunku do waluty waloryzacji tego kredytu, a zmiana taka nie stanowi nadzwyczajnej zmiany stosunków, o której mowa w tym przepisie. Wyłączona została też - na podstawie art. 13 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55, poz. 321) - możliwość zastosowania art. 358¹ § 3 k.c. do kredytów bankowych.

W skardze kasacyjnej powodowie zaskarżyli wyrok Sądu Apelacyjnego w części oddalającej ich apelację, wnosząc o jego uchylenie w tej części i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w części i rozstrzygnięcie co do istoty przez uwzględnienie apelacji powodów i w rezultacie zmianę wyroku Sądu Okręgowego w W. z 14 lutego 2018 r. zgodnie z żądaniem powodów. Powodowie zarzucili zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie prawa materialnego, tj.:

1) art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 56 i art. 60 k.c. przez błędną wykładnię oświadczeń woli stron zawartych umów kredytowych, w szczególności przez nieuwzględnienie rzeczywistej zgodnej woli stron, wynikającej z okoliczności procedowania tych kredytów, składanych przez powodów oświadczeń, co do celu kredytu, a także całokształtu zebranych w sprawie dowodów, w tym zeznań powodów, a także celu tych umów i, w konsekwencji, błędne przyjęcie walutowego charakteru umów kredytowych, podczas gdy udzielone powodom kredyty były kredytami złotówkowymi;

2) art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 2 pkt 2 pr.bank. w brzmieniu obowiązującym w datach zawarcia umów kredytowych, zgodnie z którym umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności m.in. kwotę kredytu, przez nieuwzględnienie, że umowy kredytu są nieważne wobec ich sprzeczności z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa;

3) art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 358 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym w datach zawarcia umów kredytowych przez błędną wykładnię i błędne przyjęcie, że umowy zawarte przez powodów z pozwanym nie naruszały zasady walutowości wyrażonej w art. 358 § 1 k.c., podczas gdy przyjmując, że kwota kredytu została w umowach kredytu określona w CHF, uwzględniając, że wszelkie rozliczenia między stronami następowały w złotych, w konsekwencji doszło do naruszenia zasady walutowości przy braku zaistnienia przesłanek dozwolonego na podstawie ustawy – Prawo dewizowe obrotu dewizowego;

4) art. 385¹ § 1 k.c. w przypadku przyjęcia walutowego (denominowanego) charakteru umów kredytowych przez błędną wykładnię i brak konsekwencji w ocenie wszystkich klauzul abuzywnych zawartych w umowach kredytowych, polegający na przyjęciu niedozwolonego charakteru klauzul przeliczeniowych dotyczących spłaty kredytu, a jednocześnie pominięciu niedozwolonego charakteru analogicznych klauzul przeliczeniowych zawartych w umowach kredytowych dotyczących wypłaty powodom przez pozwanego kwot kredytu i nieuznanie ich za niedozwolone postanowienia umowne, a w konsekwencji pominięcie przez Sąd, że strony umów kredytowych nie uzgodniły kwoty kredytu i sposobu wypłaty kredytu, co uwzględniając brak istnienia w dniu zawarcia umów przepisów dyspozytywnych w tym zakresie, skutkuje brakiem możliwości wykonania umowy;

5) art. 41 pr.weksl. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. przez nieuprawnione błędne przyjęcie, że w przypadku umów kredytowych zawartych przez powodów w miejsce niedozwolonych postanowień umownych dotyczących spłaty kredytu możliwe jest zastosowanie do okresu sprzed 24 stycznia 2009 r. art. 41 pr.weksl., podczas gdy niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumenta, a w przypadku, gdy brak jest na dzień zawarcia umowy przepisów ustawowych o charakterze dyspozytywnym, które znajdowałyby zastosowanie w braku odmiennej decyzji stron, nie jest możliwe zastąpienie przez Sąd bezskutecznego postanowienia umownego postanowieniem o innej treści, a w konsekwencji pominięcie przez Sąd, że strony umów kredytowych nie uzgodniły sposobu spłaty kredytu, co skutkowało brakiem możliwości wykonania umowy, zarówno w zakresie wypłaty, jak i spłaty kredytu;

6) art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 2 pkt 4 pr.bank. przez nieuwzględnienie przez Sąd drugiej instancji, że umowy kredytowe są nieważne z uwagi na brak określenia w nich sposobu wypłaty i zasad spłaty kredytu, a w konsekwencji brak możliwości ich wykonywania po wyeliminowaniu z nich nieuczciwych postanowień dotyczących sposobu wypłaty i spłaty kredytu, przy jednoczesnym uregulowaniu zarówno sposobu wypłaty, jak i spłaty kredytu w złotych polskich;

7) art. 58 § 2 k.c. w zw. z § 14 ust. 6 umowy kredytu nr (...) oraz pkt 6.1. umowy kredytu nr (...) przez jego niezastosowanie i nieprzyjęcie nieważności umów kredytowych jako naruszających zasady współżycia społecznego, w szczególności uczciwości kupieckiej, dobrych obyczajów, konieczności stosowania przez przedsiębiorców transparentnych, przejrzystych klauzul i symetryczności praw i obowiązków stron m.in. w odniesieniu do okoliczności różnicy w konstrukcji klauzul przeliczeniowych dotyczących wypłaty kredytu (§ 2 ust. 2 in fine umowy kredytu nr (...) oraz pkt. 3.2.3. Regulaminu produktowego do umowy kredytu nr (...)), przewidujących wypłatę przez pozwanego powodowi kredytu według kursu kupna (a więc niższego), wobec klauzul dotyczących spłaty kredytu przez powodów według kursu sprzedaży (§ 6 ust. 1 umowy kredytu nr ...) i postanowienie zawarte w pkt 11.2.3.1. umowy kredytu nr (...)), a więc wyższego, oraz w odniesieniu do okoliczności przerzucenia na kredytobiorcę będącego konsumentem całego ryzyka związanego z realizacją umowy, tj. zmiany kursu waluty wobec nieprzedstawienia przez pozwanego bank na etapie zawierania umowy jakichkolwiek symulacji odnoszących się do tego ryzyka w kontekście terminu spłaty zobowiązania.

Prokurator Generalny wyraził pogląd, że skarga kasacyjna powodów powinna zostać uwzględniona w zakresie obejmującym wnioski o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Pozwany w odpowiedzi na skargę kasacyjną oraz w odpowiedzi na stanowisko Prokuratora Generalnego wniósł o oddalenie skargi i zasądzenie od powodów kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Pierwsza grupa zarzutów skargi kasacyjnej (pkt 1-3 skargi) koncentruje się wokół charakteru zawartych przez powodów umów kredytowych. Powodowie

konsekwentnie prezentowali stanowisko, że zostały im udzielone kredyty złotówkowe. Takie stanowisko uzasadniali wskazaniem we wnioskach kredytowych waluty kredytu w złotym polskim, uzyskiwaniu w tej walucie przychodów oraz oceny zdolności kredytowej na tej podstawie, wymogu posiadania konta złotówkowego w pozwanym banku oraz konstrukcją ustalenia kwoty kredytu, jego wypłaty i spłaty. Przyjmując zaś, że kwota kredytu została w umowach kredytu określona w CHF, uwzględniając, że wszelkie rozliczenia między stronami następowały w złotówkach, zdaniem powodów, doszło do naruszenia zasady walutowości. Zarzuty te są jednak bezzasadne.

2. Umowa kredytu wiążąca wysokość udzielonego kredytu oraz wysokość jego spłat z kursem waluty obcej, np. franka szwajcarskiego, nie jest sprzeczna z ogólną konstrukcją umowy kredytu przewidzianą w art. 69 ust. 1 pr.bank. Orzecznictwo Sądu Najwyższego jest w tym zakresie już utrwalone (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, a także powołane w nim wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; z 19 marca 2015 r., IV CSK 362/14; z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16). W szczególności ustawa z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 165, poz. 984), czyli tzw. ustawa antyspreadowa, potwierdziła tylko to, co wcześniej wynikało już z zasady autonomii woli stron (art. 353¹ k.c.), a mianowicie, że przed wejściem w życie tej ustawy dopuszczalne było zawieranie umów o kredyt denominowany, jak i indeksowany (wyrok Sądu Najwyższego z 30 października 2020 r., II CSK 805/18). W tym zakresie Sąd Najwyższy odsyła do argumentacji przedstawionej w tych orzeczeniach, aby uniknąć zbędnych powtórzeń.

3. Zawarte przez strony umowy kredytowe stanowią umowy o kredyty denominowane. Kwoty kredytu zostały w nich wyrażone w CHF, zaś wypłata kredytu oraz jego spłata następowały w PLN, czego powodowie mieli świadomość i na co wyrazili zgodę. Nie można zatem uznać, że w umowach nie zostały ustalone kwoty kredytów (w rozumieniu środków pieniężnych oddanych do dyspozycji kredytobiorców), ponieważ zostały one wyrażone w CHF, a nie w PLN. Sposób, w jaki został skonstruowany zarzut zawarty w pkt 2 skargi przesądza zatem o jego bezzasadności. Nie została również naruszona zasada walutowości, na co

skarżący powołują się w zarzucie zawartym w pkt 3 skargi. Wreszcie, wątpliwości Sądu Najwyższego nie budzi również treść oświadczeń woli stron, która w przypadku obu umów była jasna. Przypomnieć należy, że wykładnia oświadczeń woli ma na celu ustalenie właściwej treści oświadczeń stron czynności prawnej.

Wykładnia umów, do której znajdują zastosowanie dyrektywy interpretacyjne zawarte w art. 65 k.c., odnoszące się do wszystkich kategorii czynności prawnych (§ 1), jak i wyłącznie do umów (§ 2) dokonywana jest kolejno na trzech płaszczyznach: ustalenia literalnego brzmienia umowy, ustalenia treści oświadczeń woli przy zastosowaniu reguł określonych w art. 65 § 1 k.c. oraz ustalenia sensu złożonych oświadczeń woli poprzez odwołanie się do zgodnego zamiaru stron i celu umowy. Na tle art. 65 k.c. przyjmuje się kombinowaną metodę wykładni, która w przypadku oświadczeń woli składanych innej osobie, przyznaje pierwszeństwo temu znaczeniu oświadczenia, jakie rzeczywiście nadawały mu obie strony w chwili jego złożenia. Ten sens oświadczenia woli uznaje się za wiążący. Priorytet stosowania wykładni subiektywnej wynika z art. 65 § 2 k.c. Jeżeli okaże się, że strony nie przyjmowały tego samego znaczenia oświadczenia woli konieczne jest przejście do wykładni obiektywnej, tj. ustalenia właściwego sensu oświadczenia woli na podstawie przypisania normatywnego, czyli tak jak adresat oświadczenia woli rozumiał lub powinien je rozumieć. Decydujący jest tu więc punkt widzenia odbiorcy oświadczenia, dokonującego z należytą starannością wykładni zmierzającej do odtworzenia treści myślowych składającego oświadczenie. W przypadku oświadczenia ujętego w formie pisemnej sens oświadczeń woli ustala się na podstawie wykładni tekstu dokumentu. Podstawową rolę mają tu językowe normy znaczeniowe, ale także kontekst i związki znaczeniowe poszczególnych postanowień. Tekst nie stanowi jednak wyłącznej podstawy wykładni ujętych w nim oświadczeń, lecz konieczne jest również zbadanie zamiaru i celu stron, który nie musi być celem uzgodnionym, lecz wystarcza cel zamierzony przez jedną stronę i wiadomy drugiej, a także kontekstu faktycznego, w jakim umowę uzgadniano i zawierano oraz okoliczności towarzyszących złożeniu oświadczenia woli (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 29 czerwca 1995 r., III CZP 66/95).

4. Uzasadniony okazał się natomiast zarzut sformułowany w pkt 4 skargi kasacyjnej. Słusznie podnoszą skarżący, że ocena abuzywności postanowień

umownych powinna być konsekwentnie dokonana w stosunku do wszystkich postanowień zawierających klauzule przeliczeniowe. Niezrozumiałe jest bowiem jedynie wybiórcze dokonywanie takiej oceny. Nie jest przy tym jasne, dlaczego Sąd Apelacyjny z jednej strony uznał, że „klauzule przeliczeniowe nie wpływają na wysokość świadczeń stron” (k. 23 uzasadnienia zaskarżonego wyroku), a z drugiej - uznając abuzywność tych klauzul, stwierdził, że świadczenia powodów były częściowo nienależne, co wskazuje jednak, iż klauzule te mają wpływ na wysokość należnych świadczeń.

Wykładnia art. 385¹ § 1 k.c. w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18). Przyjmuje się, że postanowienie umowne jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, jeżeli kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy, słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby takie postanowienie w drodze negocjacji indywidualnych. Natomiast w celu ustalenia, czy klauzula rażąco narusza interesy konsumenta, należy wziąć przede wszystkim pod uwagę, czy pogarsza ona jego położenie prawne w stosunku do tego, które, w braku odmiennej umowy, wynikałoby z przepisów prawa, w tym dyspozytywnych (zob. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17). Rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję, na niekorzyść konsumenta praw i obowiązków wynikających z umowy, skutkujące niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelne traktowanie (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 3 lutego 2006 r., I CK 297/05; z 29 sierpnia 2013 r., I CSK 660/12; z 30 września 2015 r., I CSK 800/14; z 27 listopada 2015 r., I CSK 945/14; z 15 stycznia 2016 r., I CSK 125/15).

5. Postanowienia umowy (regulaminu), określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych. Postanowienia podobne do ocenianych w tej sprawie były już wielokrotnie przedmiotem badania Sądu Najwyższego (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego:

z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17). Dominuje trafny pogląd, że takie klauzule mają charakter abuzywny, bowiem kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Sprzeczność z dobrymi obyczajami i naruszenie interesów konsumenta polega w tym przypadku na uzależnieniu wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Takie uregulowanie umowne należy uznać za niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy-banku w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyśleń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów (wyrok Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14).

Takie postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 19 września 2018 r., I CNP 39/17; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18).

6. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, „zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej klauzule, a zatem także klauzule zamieszczone we wzorcach umownych kształtujące mechanizm indeksacji, określają główne świadczenie kredytobiorcy”. Obecnie pogląd ten dominuje w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyroki: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21). Wcześniej, Sąd Najwyższy stał na stanowisku, że klauzule waloryzacyjne nie należą do postanowień określających główne świadczenia stron w rozumieniu art. 385¹ § 1

zd. 2 k.c. oraz art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, ale są to jedynie postanowienia, które w sposób pośredni są z nimi związane przez wywieranie wpływu na wysokość świadczenia głównego (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18). Pogląd ten ukształtował się częściowo pod wpływem wyroku TSUE z 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-26/13 Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16). Takie, nietrafne, stanowisko zajął też Sąd Apelacyjny (k. 23 uzasadnienia zaskarżonego wyroku).

Jednak „za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu <<głównego przedmiotu umowy>> w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (por. wyroki TSUE: z 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-26/13, Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt, pkt 49-50; z 26 lutego 2015 r. w sprawie C-143/13, Bogdan Matei i Ioana Ofelia Matei przeciwko S.C. Volksbank România SA, pkt 54; z 23 kwietnia 2015 r. w sprawie C-96/14, Jean-Claude Van Hove przeciwko CNP Assurances SA, pkt 33; z 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. przeciwko Banca Românească SA, pkt 35). Za takie uznawane są m.in. postanowienia (określane niekiedy jako <<klauzule ryzyka walutowego>>), które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy - konsumenta ryzykiem zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu (por. wyroki TSUE: z 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. przeciwko Banca Românească SA, pkt 37; z 20 września 2018 r. w sprawie C-51/17, OTP Bank Nyrt. I OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt. przeciwko Teréz Ilyés i Emilowi Kissowi, pkt 68; z 14 marca 2019 r. w sprawie C-118/17, Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt., pkt 48; z 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG, pkt 44)” (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 30 września 2020 r., I CSK 556/18).

7. To, że postanowienia określające sposób ustalania kursu waluty obcej, które składają się na klauzulę waloryzacyjną zawartą w umowie kredytu, określają główne świadczenie kredytobiorcy, nie oznacza, że te postanowienia nie podlegają kontroli pod kątem ich abuzywności. Postanowienia określające główne świadczenia stron nie podlegają bowiem takiej kontroli jedynie pod warunkiem, że zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385 § 1 zd. 2 k.c.). Takie rozwiązanie, wywodzące się z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, opiera się na założeniu, zgodnie z którym postanowienia określające główne świadczenia stron zazwyczaj odzwierciedlają rzeczywistą wolę konsumenta, gdyż do ich treści strony przywiązują z reguły największą wagę. W związku z tym zasada ochrony konsumenta musi ustąpić ogólnej zasadzie autonomii woli obowiązującej w prawie cywilnym. Wyłączenie spod kontroli nie może jednak obejmować postanowień nietransparentnych, gdyż w ich przypadku konsument nie ma możliwość łatwej oceny rozmiarów swojego świadczenia i jego relacji do rozmiarów świadczenia drugiej strony. Z taką sytuacją mamy do czynienia w przypadku analizowanej klauzuli waloryzacyjnej. Interpretując art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 w podobnym kontekście, TSUE uznał, że „wymóg, zgodnie z którym warunek umowny musi być wyrażony prostym i zrozumiałym językiem, powinien być rozumiany jako nakazujący nie tylko, by dany warunek był zrozumiały dla konsumenta z gramatycznego punktu widzenia, ale także, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu wymiany waluty obcej, do którego odnosi się ów warunek, a także związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by rzeczony konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne” (wyrok z 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt, pkt 75; podobnie wyrok TSUE z 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, Ruxandra Paula Andriuc i in. przeciwko Banca Românească SA, pkt 45). Jest oczywiste, że klauzula waloryzacyjna zawarta w analizowanej umowie kredytowej stron tych kryteriów nie spełniała, ponieważ nie została jednoznacznie sformułowana, skoro na jej podstawie bank mógł swobodnie ustalić wysokość oddanej do dyspozycji powodów

Okwoły kredytu w złotych, a powodowie nie byli w stanie oszacować kwoty, którą mieli obowiązek świadczyć, skoro zasady przewalutowania określał jednostronnie bank (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 4 listopada 2011 r., I CSK 46/11; z 15 lutego 2013 r., I CSK 313/12; z 10 lipca 2014 r., I CSK 531/13). Inaczej rzecz ujmując, jednoznaczność postanowienia umownego to w tym kontekście także możliwość ustalenia treści stosunku zobowiązaniowego przy wykorzystaniu zobiektywizowanego kryterium przeciętnego konsumenta. Nie chodzi więc jedynie o jednoznaczność językową, ponieważ postanowienia jednoznaczne w tym sensie mogą nie pozwalać na określenie treści zobowiązań, a w szczególności rozmiaru przyszłego świadczenia konsumenta.

8. Konsekwencją stwierdzenia, że dane postanowienie umowne ma charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. jest działająca *ex lege* sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie (zob. m.in. uchwałę Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07 oraz uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, a także wyroki Sądu Najwyższego: z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17).

Zatem uznanie, że postanowienia określające zasady przeliczania kwoty kredytu na złotówki oraz uiszczanych spłat na walutę obcą są niedozwolonymi postanowieniami umownymi, oznacza, że zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c., nie wiążą one powodów. W wyroku z 21 grudnia 2016 r. w połączonych sprawach C-154/15, C-307/15 i C-308/15 (Francisco Gutiérrez Naranjo i in. przeciwko Cajasur Banco SAU, pkt 61-62) TSUE wyjaśnił, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć z reguły skutek w postaci przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego warunku. Z kolei w wyroku z 26 marca 2019 r. w sprawach C-70/17 i C-179/17 (Abanca Corporación Bancaria SA przeciwko Albertowi Garcíi Salamance Santosowi oraz Bankia SA przeciwko Alfonsowi Antoniowi Lau Mendozie i Verónice

Yulianie Rodríguez Ramírez, pkt 54) TSUE wykluczył, aby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach. Oznacza to, że nieuprawnione jest zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi, polegającymi np. na odwołaniu się do kursu walut stosowanego przez Narodowy Bank Polski, co miało miejsce w rozpoznawanej sprawie. Możliwość takiej zmiany umowy przez sąd stoi w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13, gdyż przedsiębiorcy wiedzieliby, że nawet w razie zastosowania klauzuli niedozwolonej umowa zostanie skorygowana przez sąd w sposób możliwie najlepiej odpowiadający ich woli, a jednocześnie dopuszczalny w świetle przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych.

Stosownie do art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli niedozwolone postanowienie umowne nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Zgodnie z dominującym poglądem przepis ten wyłącza stosowanie art. 58 § 3 k.c., który przewiduje, że w razie nieważności części czynności prawnej pozostała jej część pozostaje w mocy, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana. Nie ulega jednak wątpliwości, że jeżeli eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy. Ten ostatni wniosek wynika wyraźnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, który przewiduje, że „...nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.

9. Wyeliminowanie z łączącej strony umowy niedozwolonych postanowień umownych określających zasady przeliczania udzielonego kredytu na złotówki oraz spłat na franki szwajcarskie wymaga oceny, czy umowa w pozostałym zakresie jest możliwa do utrzymania. Dla oceny tej kwestii nie ma bezpośredniego znaczenia fakt, że wymieniona klauzula określała świadczenie główne stron. Należy wprawdzie przyznać, że eliminacja postanowienia określającego takie świadczenie częściej prowadzić będzie do upadku umowy w całości niż eliminacja

postanowienia niezwiązanego ze świadczeniem głównym, ale fakt ten sam w sobie jest bez znaczenia, jeżeli na podstawie pozostałych postanowień możliwe jest określenie praw i obowiązków stron.

Konieczne jest w szczególności rozważenie, czy po wyeliminowaniu abuzywnych postanowień odnoszących się do kursu walutowego możliwe jest ustalenie wysokości wzajemnych świadczeń stron. Niezbędne jest przede wszystkim ustalenie, czy pozwany bank spełnił świadczenie, do którego się zobowiązał w umowie (przedstawił do dyspozycji kredytobiorców ustaloną w umowie kwotę), skoro kwota kredytu została określona w CHF, wypłata nastąpiła w złotych, a mechanizm określający sposób przeliczenia CHF na złote zostanie z umowy wyeliminowany. W szczególności, czy w okolicznościach niniejszej sprawy zasadne będzie przyjęcie poglądu Sądu Najwyższego wyrażonego w wyroku z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, że po wyeliminowaniu klauzuli waloryzacyjnej kwota kredytu można określić jako tę „kwotę pieniędzy, jaka została oddana w złotych do dyspozycji” kredytobiorców. Istotnym zagadnieniem będzie wówczas także wysokość oprocentowania tak określonej kwoty kredytu (wyrok Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17). Ponadto, oceny wymaga, w jakim zakresie powodowie spłacili kredyt, skoro postanowienie umowne dotyczące sposobu przeliczania spłat dokonywanych w złotych na walutę obcą zostanie wyeliminowane.

10. Sąd Najwyższy podkreśla, że niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21). Konieczna jest zatem analiza treści oświadczeń powodów, obejmujących przystąpienie do programu „D.”, w kontekście celu i zamiaru stron (art. 65 § 2 k.c.), a zwłaszcza tego, czy powodowie w ten sposób udzieli następnie świadomej i wolnej zgody na abuzywne postanowienia umowne dotyczące sposobu przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złote oraz dokonywanych spłat na franki szwajcarskie, a także skutków tego oświadczenia dla treści łączącego strony

stosunku prawnego (praw i obowiązków stron) zarówno w okresie przed przystąpieniem do tego programu, jak i w okresie późniejszym.

Taka „świadoma i wolna zgoda” konsumenta musi być oparta na założeniu, że konsument dysponuje niezbędną wiedzą odnośnie do abuzywności danego postanowienia umownego i jego skutków dla dalszych losów umowy kredytowej. W tym zakresie brak jest jednak ustaleń Sądu Apelacyjnego co do tego, czy warunki programu „D.” oznaczały wyeliminowanie arbitralności pozwanego banku w ustalaniu kursu walutowego, czy też jedynie jej ograniczenie (k. 5-6, 7-8, 22 uzasadnienia zaskarżonego wyroku). Poza tym, brak jest też rozważań dotyczących kwalifikacji przystąpienia powodów do tego programu jako zgody, o jakiej była mowa wyżej.

11. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę podziela także stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, że w razie sporu o ważność umowy kredytu bankowego denominowanego (indeksowanego) do obcej waluty, w której treści znajduje się niedozwolona klauzula konsumencka dotycząca sposobu tej denominacji, rozpatrzyć należy kilka możliwości rozstrzygnięcia. Pierwsza, to stwierdzenie nieważności umowy, która bez klauzuli niedozwolonej nie może dalej funkcjonować w obrocie prawnym, zwłaszcza ze względu na brak (odpadnięcie) któregoś z koniecznych składników (*essentialia negotii*) umowy nazwanej kredytu bankowego. Druga to przyjęcie, że umowa jest ważna, ale w miejsce bezskutecznych postanowień waloryzacyjnych nie wchodzi żadne dodatkowe postanowienia. Trzecia, to ewentualne przyjęcie, że umowa jest ważna i jej uzupełnienie przez sąd przez wprowadzenie w miejsce niedozwolonych klauzul innego mechanizmu waloryzacji.

Wskazanie na niedozwolony charakter klauzuli umownej jest uprawnieniem konsumenta, w którego interesy zachowanie takiej klauzuli może godzić. Jednakże w określonych okolicznościach konsument - kredytobiorca może uznać, że jeżeli wyeliminowanie klauzuli niedozwolonej prowadziłoby do unieważnienia umowy, to woli on jej utrzymanie i jednocześnie utrzymanie w mocy całej umowy. Wzywając stronę umowy - kredytobiorcę-konsumenta do zajęcia stanowiska sąd powinien poinformować go, mając już ustalone okoliczności faktyczne sprawy

i dokonaną jej ocenę prawną, o konsekwencjach prawnych wynikających z unieważnienia w całości zawartej umowy kredytowej oraz podobnie, o skutkach uznania za nieważną klauzuli niedozwolonej, z utrzymaniem w mocy pozostałej treści tej umowy, a konsument winien oświadczyć, które rozwiązanie wybiera jako dla niego korzystniejsze (zob. m.in. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 21 lutego 2013 r., C-472/11, Banif Plus Bank Zrt przeciwko Csabie Csipailowi, pkt 31, 35; uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, oraz wyrok Sądu Najwyższego z 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16).

12. W tym celu sąd rozpoznający sprawę powinien wykorzystać stosowne instrumenty procesowe, w tym także te przewidziane w art. 156¹ i 156² k.p.c. Przewodniczący ma zatem obowiązek pouczyć konsumenta o prawdopodobnym wyniku sprawy w świetle zgłoszonych twierdzeń i dowodów, tj. w szczególności o tym, czy - w ocenie sądu - istnieje możliwość utrzymania umowy po wyeliminowaniu z niej klauzul abuzywnych i jakiej będą następstwa dalszego funkcjonowania stosunku prawnego o takiej treści. Czy też takiej możliwości nie ma, co będzie związane przede wszystkim z koniecznością zwrotu przez strony spełnionych świadczeń (art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c.), uwzględniając również zagadnienie przedawnienia wzajemnych roszczeń (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21). Ewentualnie przewodniczący powinien uprzedzić, że o konkretnym żądaniu dochodzonym w pozwie można rozstrzygnąć na innej podstawie prawnej, niż wskazana przez stronę. Tylko w takiej sytuacji możliwe będzie przyjęcie, że konsument jest należycie poinformowany o skutkach uznania danej klauzuli umownej za abuzywną i podjął świadomą decyzję co do udzielenia mu ochrony na podstawie dyrektywy 93/13 oraz art. 385¹ k.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21).

13. Sąd Apelacyjny zatem bezpodstawnie, a co najmniej przedwcześnie, przyjął, że abuzywność poszczególnych postanowień umownych może jedynie skutkować brakiem związania tymi postanowieniami, uznając jednocześnie, że wobec zawarcia przez strony porozumienia „D.”, w którym doprecyzowano zasady i terminy ustalania kursu wymiany walut i które obowiązywało od 1 grudnia

2011 r. odpadła cecha dowolności tego postanowienia umownego, a zatem umowy kredytowe mogą zostać utrzymane. Błędne było również założenie, że do 24 stycznia 2009 r. zobowiązanie stron w miejsce niedozwolonej klauzuli umownej można ukształtować stosując przepis art. 358 § 2 k.c., zaś do okresu wcześniejszego zastosowanie miał przepis art. 41 pr. weksl.

14. Nie przekonuje również stanowisko Sądu Apelacyjnego dotyczące realizacji przez bank obowiązków informacyjnych w zakresie obarczenia skarżących ryzykiem kursowym oparte na stwierdzeniu, że powodowie są osobami o wyższym wykształceniu. Po pierwsze, dla spełnienia tego obowiązku nie jest wystarczające wskazanie w umowie, że ryzyko związane ze zmianą kursu waluty ponosi kredytobiorca oraz odebranie od kredytobiorcy oświadczenia o standardowej treści, że został poinformowany o ponoszeniu ryzyka wynikającego ze zmiany kursu waluty oraz przyjął do wiadomości i akceptuje to ryzyko. Po drugie, bez znaczenia jest posiadane przez powodów wykształcenie, gdyż nie zwalnia to banku z konieczności spełnienia obowiązków informacyjnych (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16).

15. Z tych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji, rozstrzygając o kosztach postępowania według art. 108 § 2 k.p.c.

jw